

บทที่ 3

การประชุมที่กรุงเวียนนาและการประชุมในระบบคองเกรส

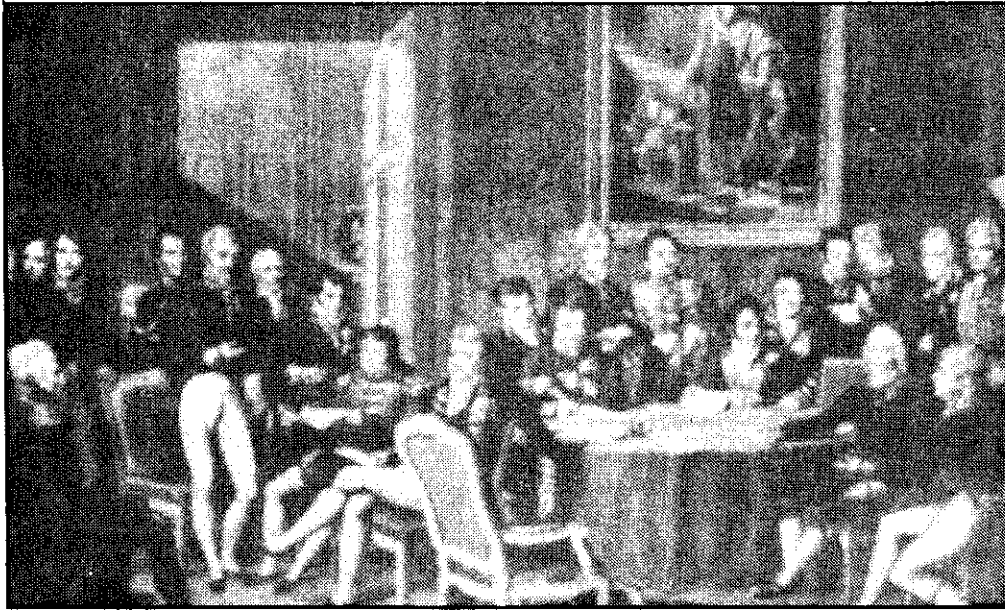
การประชุมที่กรุงเวียนนา (CONGRESS OF VIENNA) เป็นการประชุมเพื่อจัดเขตแดนของประเทศในยุโรปขึ้นมาใหม่ภายหลังจากนโปเลียนหมดอำนาจ เริ่มประชุมเมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1814 และสิ้นสุดลงในวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1815 โดยมีประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทำสงครามกับนโปเลียนมาร่วมประชุมกันที่กรุงเวียนนารวมทั้งผู้แทนของฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศฝ่ายแพ้สงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดสันติภาพอันถาวรและเพื่อสร้างดุลแห่งอำนาจ ทั้งทางด้านการเมืองและการทหารขึ้นภายในกลุ่มชาติมหาอำนาจในยุโรป¹

ในระยะแรกผู้แทนจาก 4 ประเทศมหาอำนาจซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนของออสเตรีย อังกฤษ รัสเซียและปรัสเซีย เป็นกลุ่มที่มีบทบาทเด่นที่สุดในที่ประชุม ในเวลาต่อมาด้วยความสามารถของผู้แทนฝรั่งเศสจึงทำให้ผู้แทนฝรั่งเศสกลายมาเป็นผู้มีบทบาทเด่น ร่วมไปกับผู้แทนจาก 4 ประเทศมหาอำนาจ ผู้แทนที่มีบทบาทเด่นจากทั้ง 5 ประเทศ (BIG FIVE) ประกอบไปด้วย

เมตเตอร์นิค (METTERNICH) เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของออสเตรีย ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม เมตเตอร์นิคมีลักษณะเป็นพวกปฏิภิกิริยา (REACTIONARY) ซึ่งนิยมในการปกครองระบอบเก่าและต่อต้านขบวนการเสรีนิยม เมตเตอร์นิคต้องการรักษาสถานภาพเดิมทางการเมือง (POLITICAL STATUS QUO) ของยุโรปไว้ดังเช่นก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1789 ทั้งนี้ เพราะอิทธิพลของขบวนการเสรีนิยมซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความแตกสลายของอาณาจักรออสเตรีย ซึ่งมีกลุ่มชนหลายเชื้อชาติมาอาศัยอยู่ร่วมกัน

---

¹John P. Mc Kay, et al., *A History of Western Society* (Vol. II, Boston : Houghton Mifflin Company, 1983), P.797.

การประชุมที่กรุงเวียนนา

ลอร์ดคาสเซิลเร (LORD CASTLEREAGH) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ (ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศอังกฤษตั้งแต่เริ่มการประชุมไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1815) และ ดยุก แห่ง เวลลิงตัน (DUKE OF WELLINGTON) ผู้แทนของอังกฤษต้องการให้การประชุมดำเนินไปจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพื่อก่อให้เกิดสันติภาพอย่างถาวรขึ้นในยุโรป

พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 (TSAR ALEXANDER I) แห่งรัสเซียผู้ซึ่งในอดีตทรงชื่นชอบต่อลัทธิเสรีนิยม ต่อมาได้ทรงเปลี่ยนทัศนคติทางการเมือง การเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้พระองค์ทรงมีความต้องการให้รัสเซียได้รับส่วนแบ่งอย่างเป็นธรรมตามที่รัสเซียควรจะได้รับ

เจ้าชายฮาร์เดนเบิร์ก (PRINCE VON HARDENBURG) อัครมหาเสนาบดีของอาณาจักรปรัสเซีย ซึ่งเข้าประชุมร่วมกับ พระเจ้าเฟรเดอริควิลเลียมที่ 3 (FREDERICK WILLIAM III) กษัตริย์ปรัสเซีย ผู้แทนของปรัสเซียมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ปรัสเซียได้รับดินแดนเพิ่มขึ้นมากที่สุดจากการประชุมในครั้งนี้

ตอลเลแร็งด์ (TALLEYRAND) เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศสผู้มีความสามารถจนกระทั่งสามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทเด่นชัดเทียบกับตัวแทนของประเทศมหาอำนาจทั้งสี่ประเทศ

ดอลเลอริงค์

ด้วยความฉลาดและมีประสบการณ์ทางการทูตมาเป็นเวลานาน ดอลเลอริงค์ สามารถทำให้ฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่แพ้สงครามก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ โดยเฉพาการเสนอหลักแห่งความชอบธรรมตามกฎหมาย หรือการคืนสิทธิเดิมให้แก่ราชวงศ์ซึ่งเคยเป็นผู้ปกครองมาก่อนที่นโปเลียนจะก้าวขึ้นมาเป็นกษัตริย์ นอกจากนี้ ดอลเลอริงค์ยังสามารถทำให้ฝรั่งเศสก้าวขึ้นมาเป็นส่วนสำคัญในการประชุมในครั้งนี้อีกด้วย รัสเซียต้องการผนวกดินแดนโปแลนด์ และปรัสเซียต้องการผนวกดินแดนแซกโซนี จึงทำให้อังกฤษและออสเตรียต้องออกมาคัดค้าน ดอลเลอริงค์ได้ฉวยโอกาสเข้าแทรกแซงเหตุการณ์ดังกล่าวโดยให้การสนับสนุนแก่อังกฤษและออสเตรีย ถึงแม้ปัญหาโปแลนด์และแซกโซนีจะสามารถตกลงยุติปัญหาลงได้ในเวลาต่อมา แต่ผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ในครั้งนี้ ทำให้ตาลเลรังค์มีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มประเทศมหาอำนาจเพื่อร่วมยุติปัญหาที่เกิดขึ้น²

นอกจากผู้แทนที่มีบทบาทเด่นดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ยังมีผู้แทนของประเทศอื่นๆ อีก เช่น ผู้แทนของสเปน ปอร์ตุเกส บาวาเรีย แชนโนเวอร์ ฮอลแลนด์ เดนมาร์ก และสวีเดน เป็นต้น

หลักการสำคัญของการประชุมที่เวียนนาคือ

1. หลักความชอบธรรมในการปกครองหรือสิทธิเดิม (LEGITIMACY) คือ หลักการสถาปนากษัตริย์ราชวงศ์เดิมซึ่งเคยเป็นผู้ปกครองมาก่อนที่นโปเลียนจะก้าวขึ้นมา มีอำนาจ ให้ได้กลับไปปกครองดินแดนเดิมอีกครั้งซึ่งความคิดดังกล่าวเป็นความคิดริเริ่มของตาลเลรังค์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 แห่งราชวงศ์บูร์บอง ซึ่งเป็นพระอนุชาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ได้ขึ้นครองบัลลังก์ฝรั่งเศส และจะมีผลทำให้กษัตริย์องค์อื่นๆ ซึ่งสูญเสียอำนาจให้แก่ นโปเลียน ได้กลับมาครองบัลลังก์อีกครั้ง เช่น กรณีของกษัตริย์สเปน ฮอลแลนด์และเนเป็ลส์ เป็นต้น

2. หลักแห่งการทดแทน (COMPENSATION) คือหลักการที่ทำให้ประเทศในกลุ่มพันธมิตรที่เข้าร่วมทำสงครามกับนโปเลียนจะได้รับดินแดนเพิ่มขึ้นเป็นการตอบแทนเพื่อที่จะทำให้ประเทศต่างๆ เหล่านี้ยังคงร่วมมือกันเพื่อการคงไว้ซึ่งสันติภาพในยุโรป

3. หลักแห่งการสกัดกั้น (CONTAINMENT) คือหลักการสกัดกั้นไม่ให้ฝรั่งเศสมีโอกาสขยายอำนาจได้ดังเช่นในอดีต ดังนั้น ที่ประชุมจึงมีการจัดเขตแดนของประเทศต่างๆ ขึ้นใหม่ โดยเฉพาะประเทศที่มีพรมแดนอยู่ติดกับฝรั่งเศสจะถูกทำให้แข็งแกร่งขึ้น โดยการได้รับดินแดนเพิ่ม เพื่อคอยสกัดกั้นการขยายอำนาจของฝรั่งเศส

ผลของการประชุมจนถึงวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1815 สามารถสรุปการจัดเขตแดนของประเทศในยุโรปขึ้นใหม่ได้ดังต่อไปนี้คือ

ฮอลแลนด์ ได้รับ ออสเตรียน-เนเธอร์แลนด์ (เบลเยียม) และลักเซมเบิร์ก เพื่อเป็นการชดเชยที่ฮอลแลนด์ได้สูญเสียอาณานิคมบางส่วนไปให้กับอังกฤษ จึงมีผลทำให้แอนท์เวิร์ป (ANTWERP) หลุดพ้นจากการอยู่ภายใต้อำนาจของฝรั่งเศส และยังเป็น การเพิ่มอำนาจของฮอลแลนด์ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้นเพื่อคอยสกัดกั้นอำนาจของฝรั่งเศสทางตอนเหนือ

---

²พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, คองเกรสแห่งเวียนนา (พระนคร : ไทยมิตรการพิมพ์, 2511), หน้า 70-78.

ปรัสเซีย ได้รับการขยายดินแดนมาจากจอร์ตลุ่มแม่น้ำไรน์ เพื่อเป็นแนวป้องกันการขยายตัวของฝรั่งเศสทางด้านตะวันออก นอกจากนี้ ปรัสเซียยังได้รับดินแดนเพิ่มเป็นจำนวนมากจากแคว้นแซกโซนี

ออสเตรีย ซึ่งสูญเสีย ออสเตรียน-เนเธอร์แลนด์ให้แก่ฮอลแลนด์ ดังนั้นราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก จึงได้รับ เวเนทียและลอมบาร์ดี เป็นการชดเชย จึงทำให้ออสเตรียกลายมาเป็นประเทศที่มีอิทธิพลเหนือรัฐต่างๆ ทางตอนเหนือของแหลมอิตาลี

ภายในดินแดนเยอรมนี อาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งถูกนำไปเลียนยุบไป ในปี ค.ศ. 1806 และนำไปเลียนได้จัดตั้ง **สมาพันธรัฐแห่งลุ่มแม่น้ำไรน์** ขึ้นมาแทน ที่ประชุมจึงจัดแบ่งเขตแดนเยอรมนีขึ้นใหม่ โดยการแบ่งรัฐเยอรมันออกเป็น 39 รัฐอิสระ รวมทั้งปรัสเซียและ ออสเตรีย โดยไม่ได้รวมดินแดนฮังการีเข้าไปด้วย³ ให้รัฐเยอรมันทั้ง 39 รัฐรวมตัวกันเป็น **สมาพันธรัฐเยอรมัน (GERMAN CONFEDERATION)** โดยมีสภาไดเอทแห่งแฟรงค์เฟิร์ต (DIET OF FRANKFURT) เป็นที่ประชุมของบรรดาผู้แทนที่มาจากรัฐเยอรมันทั้ง 39 รัฐ สภาไดเอท ไม่ได้มีลักษณะเป็นสภาแห่งชาติ เพราะทำหน้าที่ประชุมเพื่อให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกันในกลุ่มรัฐเยอรมัน เพื่อต่อต้านการรุกรานจากฝรั่งเศสโดยมีผู้แทนของออสเตรียทำหน้าที่เป็นประธานของที่ประชุม และมีผู้แทนของปรัสเซียทำหน้าที่เป็นรองประธาน⁴

สวีเดน เสียฟินแลนด์ให้แก่รัสเซีย แต่ได้รับนอร์เวย์จากเดนมาร์กเป็นการชดเชย

สวีตเซอร์แลนด์ ที่ประชุมลงมติรับประกันความเป็นเอกราชและความเป็นกลางของสวีตเซอร์แลนด์ และได้เพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่สวีตเซอร์แลนด์ โดยการขยายดินแดนให้มีเนื้อที่มากขึ้นกว่าเดิม

อังกฤษ ได้รับ เฮลิโกแลนด์ (HELIGOLAND) ในทะเลเหนือ กายอานา (GUYANA) ในอเมริกาใต้ เกาะในทะเลแคริบเบียน (CARIBBEAN) เกาะมอริเชียส (MAURITIUS) ในมหาสมุทรอินเดีย เกาะมอลต้า (MALTA) หมู่เกาะไอโอเนียน (IONIAN ISLANDS) ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และเกาะลังกา (CEYLON) ในมหาสมุทรอินเดีย

³Mc Kay, *A History of Western Society*, P. 801.

⁴เพ็ญศรี ภูมิถาวร, *ประวัติศาสตร์ยุโรป 2* (พิมพ์ครั้งที่ 6 ; กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2536), หน้า 49.

ถึงแม้อังกฤษจะไม่ได้รับดินแดนเป็นจำนวนมากในฐานะประเทศมหาอำนาจที่สามารถพิชิตนโปเลียน แต่ดินแดนที่อังกฤษได้รับทำให้อังกฤษกลายมาเป็นจ้าวทะเล จนสามารถขยายอาณานิคมและการค้าออกไปทั่วโลก⁵

รัสเซีย ได้รับดินแดนส่วนใหญ่ของโปแลนด์ และได้สถาปนาขึ้นเป็นประเทศโปแลนด์ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซีย นอกจากนี้ รัสเซียยังได้รับฟินแลนด์จากสวีเดนอย่างเป็นทางการ ซึ่งรัสเซียได้เข้ายึดครองมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1809 และยังสามารถรักษาเบสซาราเบีย (BESSARABIA) เอาไว้ได้ หลังจากที่ยึดมาจากตุรกีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1812

ซาร์ดิเนีย ได้รับดินแดนบางส่วนของแคว้นซาวอยและได้รับเจนัวและนีซ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ซาร์ดิเนีย ซึ่งจะกลายมาเป็นปราการที่สำคัญในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เพื่อป้องกันการขยายอำนาจของฝรั่งเศสในบริเวณนี้

นอกจากการจัดแบ่งเขตแดนในยุโรปขึ้นใหม่ตามหลักการที่ได้กำหนดไว้ ที่ประชุมยังจัดให้มีการทำ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและการทูต เช่น กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แม่น้ำซึ่งไหลผ่านหลายประเทศ สนธิสัญญาทางการค้า กฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การห้ามค้าทาส การก่อตั้งกงสุลและระเบียบปฏิบัติในทางการทูต⁶

ข้อตกลงขั้นสุดท้าย (FINAL ACT) การประชุมที่เวียนนาเป็นการประชุมที่เกิดขึ้นจากการประนีประนอมและการต่อรองเพื่อไม่ให้รัฐใดรัฐหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ก่อให้เกิดลักษณะการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจ (BALANCE OF POWER) ขึ้นในยุโรปภายใต้หลักแห่งความชอบธรรมตามกฎหมายหรือการรักษาสิทธิเดิม และหลักแห่งการคงไว้ซึ่งสถานะเดิมทางการเมือง⁷

อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้รับจากการประชุมในครั้งนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ดังเช่นกรณีที่ยังมีชาวกรีกต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของพวกเตอร์ก (TURKS) หรือการที่การประชุมไม่ได้คำนึงถึงพลังแห่งลัทธิเสรีนิยมและพลังของขบวนการชาตินิยม เช่น

⁵เอี่ยม ฉายางาม, ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ค.ศ. 1789-1848 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 146.

⁶ณัฏฐ์ รัตนมณี, ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1818-1914 (กรุงเทพฯ : ธนะประดิษฐ์การพิมพ์, 2522), หน้า 7.

⁷Paul Bernstein and Robert W.Green, History of Civilization : Since 1648 (Vol. II, New Jersey : Rowman & Allanheld,1976), PP.151-151.

1. การที่ดินแดนโปแลนด์ยังคงถูกแบ่งแยกออกเป็นสามส่วนโดยอยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซีย ออสเตรียและปรัสเซีย
2. การที่รัฐทางตอนเหนือของแหลมอิตาลีต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของออสเตรีย
3. การรวมนอร์เวเข้ากับสวีเดน
4. การที่เบลเยียมซึ่งเป็นคาทอลิกถูกรวมเข้ากับฮอลแลนด์ซึ่งเป็นโปรเตสแตนท์ จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนับเป็นข้อผิดพลาดในการจัดแบ่งเขตแดนของยุโรปขึ้นมาใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นเพราะสาเหตุแห่งการแก่งแย่งกันขึ้นมามีอำนาจในระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ผลที่ปรากฏออกมาจากการประชุมในครั้งนี้นี้ยังมีส่วนดีที่สามารถรักษาความสงบของยุโรปเอาไว้ได้เกือบ 40 ปี^๘

ความคิดทางการเมืองของกลุ่มอนุรักษนิยม

แมตเตอร์นิกได้ให้ความสำคัญอย่างมาก ต่อการรักษาระบบดุลแห่งอำนาจไว้ในยุโรปดังที่ได้มีการรวบรวมไว้ในข้อตกลงซึ่งเป็นผลมาจากการประชุม นโยบายของแมตเตอร์นิกต่อออสเตรียคือการคงไว้ซึ่งการปกครองในระบบบอเกา นอกจากนี้ แมตเตอร์นิกยังมีความเชื่อในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภายในประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศและทฤษฎีที่ว่า การปฏิวัติที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ความเชื่อในทฤษฎีทางการเมืองของแมตเตอร์นิกข้อนี้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากจากพระเจ้าชาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1

อย่างไรก็ตาม ความคิดทางการเมืองในลักษณะอนุรักษนิยมของแมตเตอร์นิกก็ได้รับการต่อต้านจากขบวนการเสรีนิยมและขบวนการชาตินิยมทั่วไปในยุโรป เพราะขบวนการดังกล่าวไม่ต้องการถูกแทรกแซงจากกลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านการกำเนิดของรัฐบาลประชาธิปไตยภายใต้ความต้องการของคนภายในชาติ หรือไม่ต้องการให้ชาติหนึ่งชาติใดเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของชาติอื่นๆ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1815-1848 ซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งต่อต้านการดำเนินงานของขบวนการเสรีนิยมและขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นทั่วไปในยุโรป

^๘พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, กองเกรสแห่งเวียนนา, หน้า 148-149.

ยุโรปในปี ค.ศ. 1815
 ที่มา The Mainstream of Civilization

ภายหลังการประชุมที่เวียนนาสิ้นสุดลงแล้ว เพื่อเป็นการประกันอนาคตของยุโรป ให้เกิดสันติภาพถาวร กลุ่มประเทศพันธมิตรจึงจัดให้มีการทำสัญญาตกลงกันอีก 2 ฉบับคือ

1. สนธิสัญญาพันธมิตรโรมันศักดิ์สิทธิ์ (HOLY ALLIANCE) ซึ่งได้มีการลงนามกันในวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 1815 โดยมีพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 แห่งรัสเซีย เป็นผู้นำในการร่างสนธิสัญญานี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกษัตริย์คริสเตียน ให้คงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบเก่าเพื่อต่อต้านขบวนการเสรีนิยม โดยใช้หลักแห่งความศรัทธาในศาสนาคริสต์และหลักแห่งความยุติธรรม เพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพในยุโรป

แม้ว่าแนวความคิดของพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 จะได้รับการยับยั้งจากคาสเซิลเร และแมตเตอร์นิค แต่แนวความคิดดังกล่าวได้กลายมาเป็นวิถีทางที่จะทำให้กลุ่มอนุรักษ์นิยมกลายมาเป็นกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองมากที่สุดในเวลานั้น กษัตริย์ที่ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตรโรมันศักดิ์สิทธิ์ได้แก่ พระเจ้าฟรานซิสที่ 1 แห่งออสเตรีย

พระเจ้าชาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1

และพระเจ้าเฟรเดอริกวิลเลียมที่ 3 แห่งปรัสเซีย ในเวลาต่อมาก็มีกษัตริย์องค์อื่นๆ ในยุโรปได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาฉบับนี้ ส่วนกษัตริย์หรือผู้ปกครองคนสำคัญที่ไม่ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาฉบับนี้ได้แก่

สันตะปาปาไพอัสที่ 7 ทรงปฏิเสธไม่ร่วมลงนามในสัญญาฉบับนี้เพราะทรงถือว่าพระองค์ทรงเป็นพระประมุขของศาสนาคริสต์นอญอยู่แล้ว พระองค์จึงทรงไม่ต้องการให้ผู้ใดมาอบรมสั่งสอนในหลักหรือคำสอนศาสนาคริสต์นอญต่อพระองค์

พระเจ้ายอร์ชที่ 3 แห่งอังกฤษ ไม่ได้ร่วมลงนามเพราะทรงมีพระสติวิปลาส อย่างไรก็ตาม เจ้าชายยอร์ช (ในเวลาต่อมาคือพระเจ้ายอร์ชที่ 4) พระราชโอรสซึ่งทรงทำหน้าที่องค์ผู้สำเร็จราชการก็ได้ทรงปฏิเสธที่จะร่วมลงนาม เพราะพระองค์ทรงสนับสนุนการปกครองในระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

สุลต่านมาร์มุตที่ 2 แห่งตุรกี ไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในสนธิสัญญาฉบับนี้ เพราะพระองค์ไม่ได้เป็นกษัตริย์คริสเตียน

พวกเขเสรีนิยมในยุโรปต่างก็มีความคิดว่า สนธิสัญญาพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นการแสดงออกถึงแนวโน้มนโยบายปฏิกริยา (REACTIONARY POLICY) ทางการเมืองของรัสเซียออสเตรียและปรัสเซีย เพื่อร่วมมือกับข้อตกลงเวียนนาให้มีผลใช้บังคับ โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1815-1848⁹

⁹Alan Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History* (Aylesbury : Hazell Watson & Viney Limited, 1983), P.145.

2. สนธิสัญญาพันธมิตรสี่ประเทศ (QUADRUPLE ALLIANCE) สนธิสัญญาฉบับนี้ได้มีการลงนามกันที่กรุงปารีส ในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1815 เป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศมหาอำนาจ 4 ประเทศคือ อังกฤษ ออสเตรีย รัสเซีย และสเปน เพื่อเป็นการยืนยันในสารสำคัญของสนธิสัญญาโซมอท์ ซึ่งได้มีการลงนามกันไปแล้วในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1814 โดยมีสาระสำคัญที่ประเทศคู่สัญญาจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายหลังการทำสัญญาสันติภาพสำเร็จลุล่วงไปแล้ว

คาสเซิลเร เป็นผู้มีความคิดริเริ่มให้มีการทำสนธิสัญญาฉบับนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการรักษาสันติภาพเอาไว้ในยุโรป ไม่ต้องการให้ฝรั่งเศสกลับมาใช้อำนาจและต้องการกีดกันราชวงศ์โบนาปาร์ตไม่ให้กลับมาครองบัลลังก์ฝรั่งเศส ส่วนผู้แทนของประเทศกลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งได้แก่ผู้แทนของประเทศ ออสเตรีย รัสเซีย และสเปน กลับมีความคิดที่จะใช้ข้อตกลงฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามขบวนการเสรีนิยมที่กำลังขยายอิทธิพลในยุโรป

อย่างไรก็ตาม สาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้คือความร่วมมือในการรักษาสันติภาพไว้ในยุโรปตามข้อตกลงเวียนนาเป็นเวลา 20 ปี ผลของการลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตรสี่ประเทศ ได้ก่อให้เกิดการประชุมในระบบคองเกรสขึ้นในเวลาต่อมา

การประชุมในระบบคองเกรส (CONGRESS SYSTEM)

ความพยายามที่จะรักษาสันติภาพไว้ในยุโรปตามข้อตกลงเวียนนา ได้ก่อให้เกิดการประชุมในระบบคองเกรสขึ้นเพื่อความร่วมมือกันในกลุ่มประเทศมหาอำนาจ ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า **CONCERT OF EUROPE** หรือความร่วมมือในการรักษาสันติภาพไว้ในยุโรป โดยใช้วิธีการเรียกประชุมระหว่างประเทศมหาอำนาจเป็นครั้งคราว เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมตติออร์นิกเป็นผู้นำคนสำคัญที่ได้นำเอาการประชุมในระบบคองเกรสมาใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามการปฏิวัติของพวกเสรีนิยมและพวกชาตินิยม ซึ่งเกิดขึ้นในดินแดนต่างๆ โดยผ่านทางกลุ่มพันธมิตรสี่ประเทศ¹⁰

¹⁰มณีนัย รัตนมณี, ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1815-1914, หน้า 13.

การประชุมที่เกิดขึ้นภายหลังปี ค.ศ. 1815 สามารถเรียงลำดับได้ดังต่อไปนี้
คือ

1. การประชุมที่เมืองเอ็กซ์ลาซาเปลล์ การประชุมที่เมืองเอ็กซ์ลาซาเปลล์ (AIX-LA-CHAPELLE) หรือเมืองอาร์เชน (ARCHEN) ในเยอรมนี ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1818 โดยมีประเทศต่างๆ ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมคือรัสเซีย อังกฤษ ออสเตรีย และปรัสเซีย ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องที่ว่าฝรั่งเศสได้กลับเข้ามาสู่ความมีเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมืองจนไม่มีทำที่ว่าจะนำเอานโยบายก้าวร้าวกลับมาใช้อีก ฝรั่งเศสสามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามครบตามข้อตกลงในสนธิสัญญาปารีสฉบับที่ 2 ซึ่งได้ลงนามในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1815 ที่ประชุมจึงลงมติให้ถอนทหารของฝ่ายพันธมิตรออกจากฝรั่งเศส และรับฝรั่งเศสเข้าเป็นพันธมิตร จึงทำให้สนธิสัญญาพันธมิตรสี่ประเทศเปลี่ยนมาเป็นสนธิสัญญาพันธมิตรห้าประเทศ (QUINTUPLE ALLIANCE)

ที่ประชุมยังได้ประชุมกันในเรื่องการปราบปรามโจรสลัดที่บาร์บารี (BARBARY) ในแอฟริกาเหนือ และการปราบปรามการค้าทาส แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถทำความตกลงกันได้ส่วนนโยบายที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ในการใช้กำลังเข้าปราบปรามเพื่อปกป้องการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ถูกคัดค้านโดยคาสเซิลเรและแมตเตอร์นิกซึ่งต้องการให้ใช้วิธีการที่ฉลาดและนุ่มนวลกว่านี้ ด้วยวิธีการดังกล่าวแมตเตอร์นิกคิดว่าจะเป็นหนทางที่จะสามารถรักษาดุลแห่งอำนาจของยุโรปเอาไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศมหาอำนาจทั้งห้าประเทศต่างก็ยังคงเห็นด้วยกับวิธีการรักษาสันติภาพโดยใช้หลักแห่งการคงไว้ซึ่งสถานภาพเดิมทางการเมืองในยุโรป¹¹

2. การประชุมที่โทรปโป การประชุมครั้งที่ 2 ที่เมืองโทรปโป (TROPPAU) ซึ่งเป็นเมืองชายแดนของออสเตรีย ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1820 โดยประเทศพันธมิตรได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาการปฏิวัติของพวกเสรีนิยมจนสามารถนำเอาการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญกลับเข้าไปใช้ในสเปนและเนเปิลส์ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงเสนอให้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามพวกเสรีนิยมในสเปนซึ่งข้อเสนอของพระองค์ได้รับการสนับสนุนจากผู้แทนของออสเตรียและปรัสเซีย จนสามารถร่วมกันประกาศพิธีสารโทรปโป (TROPPAU PROTOCOL) ซึ่งมีใจความสำคัญคือ

¹¹Bernstein and Green, *History of Civilization : Since 1648*, P.152.

“รัฐใดมีการเปลี่ยนรัฐบาลโดยการปฏิวัติอันอาจเป็นภัยแก่รัฐนั้น ย่อมขาดจากสมาชิกภาพของสัมพันธมิตรยุโรปโดยทันที หากการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้นอาจเป็นภัยแก่รัฐอื่น ชาตินิยมสมาชิกจำเป็นต้องร่วมมือกันนำรัฐที่ผิดนั้นเข้าสู่อ้อมแขนของมหาสัมพันธมิตรอีก ทั้งนี้ โดยสันติวิธีหรือถ้าจำเป็นก็อาจใช้กำลังบังคับได้”¹²

คาสเซิลเร ไม่เห็นด้วยกับคำประกาศของพิธิสาร์โทรโปโป โดยให้เหตุผลว่า การที่อังกฤษเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มพันธมิตรก็เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพของยุโรปไม่ใช่เพื่อการดำรงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คาสเซิลเรคัดค้านคำประกาศของพิธิสาร์โทรโปโปก็เพราะได้รับแรงสนับสนุนจากมติมหาชนในอังกฤษ นอกจากนี้ คาสเซิลเรยังคัดค้านการเข้าไปแทรกแซงเหตุการณ์ในสเปน โดยให้เหตุผลว่าเป็นการไม่สมควรที่ประเทศพันธมิตรจะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่น ๆ

ในปี ค.ศ. 1821 ที่ประชุมได้ย้ายไปประชุมที่เมืองไลบาค (LAIBACH) ในออสเตรีย โดย พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 1 ราชวงศ์บูร์บองแห่งอาณาจักรเนเปิลส์ (KINGDOM OF THE TWO SICILLES) ทรงยื่นอุทธรณ์ขอความช่วยเหลือจากชาติพันธมิตร ให้ช่วยปราบปรามพวกเสรีนิยมในเนเปิลส์ต่างๆ ที่พระองค์ได้ทรงทำพิธีให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้มอบหมายให้แมตเตอรินิคเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเนเปิลส์และให้ช่วยฟื้นฟูอำนาจของกษัตริย์เนเปิลส์ขึ้นมาใหม่ ในเวลาต่อมากองทัพออสเตรียได้ยึดตราทัพเข้าสู่เนเปิลส์จนกระทั่งสามารถจัดการให้เนเปิลส์หวนกลับไปปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้สำเร็จในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1821

ผลกระทบที่ติดตามมาจากเหตุการณ์ในครั้งนี้คือประชาชนในเมืองปิเดมอนท์ (PIEDMONT) ซึ่งอยู่ภายในอาณาจักรซาร์ดิเนีย (KINGDOM OF SARDINIA) ได้ลุกฮือกันขึ้นเรียกร้องให้มีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ในการปกครองประเทศและได้มีการปลุกกระดมให้มีการรวมอิตาลีเข้าด้วยกัน แต่การลุกฮือของชาวซาร์ดิเนียก็ได้ถูกปราบปรามโดยการเข้าแทรกแซงของออสเตรีย¹³

¹²ประเสริฐ เรื่องสกุล, ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1971 (พิมพ์ครั้งที่ 5; กรุงเทพฯ : พีระพัทธนา, 2522), หน้า 77.

¹³อัยยา โกมลกาญจนและคณะ, อารยธรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด, 2528) หน้า 395.

แมตเตอร์นิก

3. การประชุมที่เวโรนา การประชุมที่เมืองเวโรนา (VERONA) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของอิตาลี ในปี ค.ศ. 1822 นับเป็นการประชุมครั้งสุดท้ายของการประชุมในระบบคองเกรส เนื่องจากได้เกิดการปฏิวัติขึ้นโดยชาวกรีกเพื่อขับไล่อำนาจขององค์สุลต่านแห่งตุรกีออกไปจากดินแดนกรีซ ในขณะที่เดียวกันก็ได้เกิดปัญหาขึ้นในสเปนเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างพวกอนุรักษนิยมภายใต้การนำของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 7 กับพวกเสรีนิยม ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมกันทำให้ที่ประชุมต้องตัดสินใจพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในสเปนเพียงปัญหาเดียวโดยพระเจ้าชาร์ลส์เล็กซานเดอร์ที่ 1 ทรงเสนอที่จะส่งกองทหารรัสเซียจำนวน 150,000 คน เข้าไปปราบปรามพวกเสรีนิยมในสเปน ซึ่งมหาอำนาจอื่นไม่เห็นด้วย ในเวลาต่อมาที่ประชุมจึงได้มอบหมายให้ฝรั่งเศสซึ่งเคยคัดค้านการส่งทหารเข้าไปในสเปน เป็นผู้รับภาระในการฟื้นฟูการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นมาใหม่ในสเปน

แคนนิง (CANNING) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนใหม่ของอังกฤษซึ่งเข้ามาทำหน้าที่สืบต่อจากคาสเซิลเร ได้ทำการประท้วงอย่างรุนแรงต่อการตัดสินใจในครั้งนี้ ทั้งยังประกาศให้อังกฤษถอนตัวออกจากการประชุมในระบบคองเกรส และถึงแม้ว่ากองทหารฝรั่งเศสจะสามารถฟื้นฟูการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นมาใหม่ในสเปนในปี ค.ศ. 1823 แต่ต่อไปนี้ความร่วมมือในการรักษาสันติภาพไว้ในยุโรปหรือ CONCERT OF EUROPE จะดำเนินไปโดยไม่มีอังกฤษเข้าร่วม

ความร่วมมือระหว่างอังกฤษกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศอังกฤษภายใต้การบริหารงานทางด้านการต่างประเทศของนายแคนนิงได้เริ่มนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการเสรีนิยมและขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นทั้งในปอร์ตุเกส สเปนและกรีซ นอกจากนี้ แคนนิงยังสามารถเจรจาทำความตกลงกับสหรัฐอเมริกาให้หันมาร่วมมือกับอังกฤษ เพื่อสกัดกันไม่ให้สเปนซึ่งได้หันไปเป็นพันธมิตรกับกลุ่มอนุรักษนิยมมีโอกาสกลับไปครอบครองอาณานิคมในทวีปอเมริกาอีกครั้ง สหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนต่อนโยบายของนายแคนนิงโดยการออกประกาศเตือนประเทศกลุ่มสนธิสัญญาพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์ โดยการที่ประธานาธิบดีได้ส่งสารถึงสภาองเกรส ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามของ ว่าทะมอนโร (MONROE DOCTRINE) ซึ่งได้มีการประกาศในสภาองเกรส ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1823 โดยห้ามไม่ให้ชาติใดในยุโรปเข้าแทรกแซงกิจการภายในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ คำประกาศวาทะมอนโรเป็นไปอย่างได้ผลเมื่อสหรัฐอเมริกาได้รับความร่วมมือจากอังกฤษซึ่งเป็นมหาอำนาจทางทะเล ส่วนอังกฤษเองก็ได้รับประโยชน์อย่างมหาศาลทางการค้าที่ทำกับประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา อังกฤษยังสามารถสกัดกันความพยายามในการฟื้นฟูอำนาจของสเปนขึ้นมาใหม่ในดินแดนแถบนี้

การสิ้นสุดของระบบคองเกรส

ภายหลังจากการประชุมที่เมืองเวโรนายุติลงแล้ว การประชุมในระบบคองเกรสก็ถึงแก่กาลอวสาน ถึงแม้พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 จะทรงพยายามฟื้นฟูการประชุมในระบบนี้ขึ้นมาใหม่ โดยการเรียกประชุมที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (ST. PETERSBURG) ในปี ค.ศ. 1825 เพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในกรีซ แต่การประชุมในครั้งนี้ก็ต้องประสบกับความล้มเหลวและต้องล้มไปในที่สุด⁴

---

⁴มณีนัย รัตนมณี, ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1815-1914 หน้า 15. และ ประเสริฐ เรืองสกุล, ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1971, หน้า 79.